

Den nuværende pleje

Genoptagelsen af høslættet på engene i denne del af Gribskov er sket for at øge den biologiske mangfoldighed i skoven. Både ved at lysninger opretholdes og ved at give mulighed for et mere varieret planteliv og dermed også et rigere dyreliv. Det øger også oplevelsen på skovturen, når det veksler mellem lukket skov og lysåbne arealer.

Sårbar naturtype

De fugtige høenge er en af de naturtyper i Danmark, der er gået mest tilbage. Derfor er det vigtigt at tage vare på den. Det er også en af de mest artsrige naturtyper vi har, og den bidrager positivt til den biologiske mangfoldighed. Gribskov er udpeget som habitatområde, hvilket bl.a betyder, at visse plante- og dyrearter er beskyttet, herunder Stor Vandsalamander, som yngler i Nydams grøfter.

Skæv Vindelsnegl og Sumpvindelsnegl er beskyttede arter, som findes ved nogle af engene. Sneglene er kun få millimeter store.

Gribskov er også fuglebeskyttelsesområde. Der er udpeget fire fuglearter, som skal sikres. Rødrygget Tornskade er en af dem. Den ses jævnligt på Nydam, hvor den af og til yngler i slåenkrattet i kanten af engen.

Plante- og dyrelivet

Når høet høstes, fjernes næringsstoffer fra engen og vegetationen holdes lav. Det betyder, at de spinkle og mindre næringskrævende arter får en chance, og der bliver plads til flere forskellige arter. Den lave vegetation giver gode forhold for padder og krybdyr. F.eks. findes alle 5 danske krybdyrarter på Nydam. De mange plantearter tiltrækker flere forskellige edderkopper og insekter. Ikke mindst sommerfuglene er synlige i blomsterne, hvor de på sommerdage suger nektar. Også større dyr som rå- og dådyr nyder godt af høslættet, når det friske græs spirer frem efter slættet.

Frivillige plejer naturen

Strøgårdsvang Høslætlaug har plejet Nydam, en af engene i Gribskov, siden 1999. Det har betydet et stort løft for både planter og dyr og mange gode timer sammen for medlemmerne i laugget. Flere af laugets medlemmer har tilmed hjulpet andre laug i landet på vej, og holdt kurser i leslåningens kunst. I Gribskov findes flere arealer, som kræver en kærlig hånd, så der er rige muligheder for at starte nye laug op.

Undgå at gå ud på Nydam i juni, så vegetationen ikke trædes ned inden høslættet. Ridning på engen ødelægger den bløde engbund og ryttere henvises derfor til områdets ridestier.

God tur på Engstien!

www.naturstyrelsen.dk/nordsjaelland gemmer mere information om høengenes historie, betydning, flora og Strøgårdsvang Høslætlaugs arbejde.

Denne folder blev lavet i forbindelse med Gribskov Lefestival 2008, som var den første af sin slags i Danmark. Folderen er revideret og genoptrykt i 2011.

Naturstyrelsen Nordsjælland
Gillelejevej 2B
3230 Græsted
www.naturstyrelsen.dk

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Høenge i Gribskov

En guide til udvalgte enge

Høengene i Gribskov har en lang historie. Der har altid været beboelse i skoven og bønder og husmænd har haft brug for hø til deres dyr. Men det var kongemagten, der systematisk udnyttede skovens engarealer allerede fra 1500-tallet.

Frederik d. II og hans søn Christian IV havde brug for meget hø til det Kongelige Frederiksborgske Stutteri, og hoveribønderne brugte en stor del af deres tid på at slå, tørre og køre hø til kongens heste.

Efter stutternets nedlæggelse i midten af 1800-tallet, blev en del enge plantet til. Andre blev overtaget af omegnens bønder eller skovens folk, som fortsatte med at slå hø til eget brug frem til efter 2. verdenskrig.

Drængrøfter sørgede for, at engene ikke var for våde til høslæt. På Nydam blev der i 2008 sat et stignbord i afløbsgrøften for at vinteroversvømme engen. Næringsstofferne i vandet gøder engen, hvilket man også benyttede sig af tidligere.

Engstiruten

Hvis du følger den røde afmærkede rute på turen, kommer du forbi flere enge, der drives forskelligt. Nogle enge slås enten med le eller maskine og en af dem græsses med kreaturer. Du kan nå engstien fra P-pladsen ved Helsingvej eller fra P-pladsen ved Fruebjergvej ad de stiplede markeringer. God tur!

1 Toggerup Enghave har været høeng for gården Toggerup, som lå ca. 700 m mod nordøst ved Toggerup Tørvemose. Gården blev nedlagt i 1780. I de seneste mange år er engen blevet græsset, men ofte ikke med nok kreaturer til at vegetationen er blevet holdt nede. Kærstar havde derfor indtaget store dele af engen. Det er en lidt grov starart, som køerne ikke er synderlig glade for. Men fra 2008 har årligt høslæt og eftergræsning, givet engen sin varierede flora tilbage.

2 Egen har stået i en åben løvskov og har derved fået sin smukke form, før granerne er vokset op omkring den. Dens alder skønnes at være omkring de 200 år. Egen er det træ, der har knyttet allerflest andre organismer til sig. Ikke mindst insekter, hvor der skønnes at være mere end 800 forskellige arter.

3 Korridorerne er smalle lysninger. De er lavet for at binde engarealerne sammen og øge muligheden for at arterne kan sprede sig fra eng til eng.

4 Sortemosen har været kulturreng frem til 1960'erne. Dvs. at den er blevet pløjet op og sået til med fodergræsser, som giver godt hø. Alligevel findes der endnu oprindelige arter, som vil kunne sprede sig over hele engen,

5 Askeløv kan bruges som foder både i frisk og tørret tilstand. Løvhøsten på Nydams kanter begyndte i 2004. Asketræerne får grenene skåret af ret tæt ved stammen, mens der er blade på. Ved gentagen løvhøst opstår et udtryk af en klassisk løveng.

6 Nydam er en gammel høeng, som blev opgivet efter 2. verdenskrig og voksede til i røgræs. En høj og strid græsart, der skygger andre blomster ihjel. I 1996 blev slættet genoptaget på engen. Fra 1999 har Strøgårdsvang Høslætlaug hvert år slået engen med le og sat høet i hæs. Denne indsats har næsten tredoblet antallet af planterarter.

Ruten er knapt 2,5 km og markeret med røde mærker. Den er på flere strækninger ikke egnet for dårligt gående og barnevogne. Gummistøvler anbefales i våde perioder.

Nu blomstrer engen særligt flot i maj og juni, og igen i august og september. I første halvdel af juli kan du se høet stå i hæs og tørre på engen. Dyrelivet er også blevet meget rigere. Især insekterne nyder godt af den varierede planteliv, men også padder og krybdyr er godt repræsenteret.

7 Jordingshullet viser at man tidligere tog mineraljord fra engenes nærhed og jævnedet det ud over engen. Mineraljorden gav de gode fodergræssers vækst. Jordingshuller findes ved flere af engene langs engstien.

8 Lille Ondemose er som de øvrige enge en opgivet høeng, hvor slættet blev taget op igen i 2006. De år, hvor vejret tillader det, slås mosen med en lille let maskine. I modsætning til de andre enge har Lille Ondemose en samling elletræer omkring midten af dræningsgrøften. Med tiden vil artsrigdommen også stige her.